Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Eiropas Kopienas Septīto pamatprogrammu pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumiem (no 2007. līdz 2013. gadam)" un par tematu "Priekšlikums Padomes lēmumam par Eiropas Atomenerģijas kopienas (*Euratom*) Septīto pamatprogrammu par kodolpētniecības un mācību pasākumiem (no 2007. līdz 2011. gadam)"

KOM (2005) 119 galīgā red./2 - 2005/0043 (COD) – 2005/0044 (CNS)

(2006/C 65/02)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 95. pantu Padome 2005. gada 25. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu:

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2005. gada 11. novembrī. Ziņotājs bija *WOLF* kgs un līdzziņotājs bija *PEZZINI* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 422. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 14. un 15. decembrī (14. decembra sēdē), ar 123 balsīm par un 4 atturoties, ir pieņēmusi šādu atzinumu.

Saturs:

1. Kopsavilkums un ieteikumi

2. Ievads

3. Komisijas priekšlikuma saturs

4. Vispārīgas piezīmes

5. Īpašas piezīmes

6. *Euratom* programma

1. **Kopsavilkums un ieteikumi**

1.1 Lisabonas stratēģijas mērķi [1] attiecas uz Eiropas pozīciju globālās konkurences cīņā. Šīs cīņas būtiska iezīme ir tā, ka vispasaules mērogā notiek sacensība, veicot arvien lielākas investīcijas pētniecībā un attīstībā; to dara gan tradicionālas industriālas valstis (piemēram, ASV, ES un Japāna), gan valstis, kuru ekonomika strauji attīstās un nostiprinās un kurās darbaspēks ir ievērojami lētāks (piemēram, Ķīna, Indija, Brazīlija, Koreja).

1.2 Jauninājumu, konkurētspējas un labklājības, līdz ar to arī kultūras attīstības un sociālā nodrošināšanas pamatu pamats un svarīgākais priekšnosacījums ir efektīva un izcila pētniecība un izstrāde, kurām tiek piešķirts atbilstošs finansējums; investīcijām pētniecībā un izstrādē ir ļoti liela ietekme uz ekonomiskā spēka palielināšanos. Iepriekšminētajam atbilst arī 2002. gadā Barselonā [2] izvirzītais mērķis attiecībā uz 3 %, kas, ņemot vērā globālo sacensību, tomēr ir "mainīgs mērķis".

1.3 Eiropas Kopienas atbalstītajiem pētniecības un izstrādes pasākumiem ir nozīmīga Eiropas pievienotā vērtība. To potenciāls ir daudzkārt lielāks nekā atsevišķo dalībvalstu iespējas, un tie jau ļāvuši Eiropā izdarīt pasaules mēroga atklājumus. Tiem ir nozīmīgs un stimulējošs sviras efekts, un tie veicina nepieciešamo un apjomīgāku dalībvalstu pētniecības programmu integrāciju, un ar šo pasākumu palīdzību tiek apvienoti resursi. Tie vieno Eiropas vadošos pētniekus, Eiropas rūpniecību un politisko eliti. Tie ir katalizators Eiropas integrācijā, kohēzijā un identitātes veidošanā. Tie ir Eiropas Pētniecības telpas pamatelements.

1.4 Komisijas priekšlikums palielināt līdzšinējos izdevumus un turpmāk šiem mērķiem veltīt 8 % Kopienu kopējā budžeta ir apsveicams un noteikti nepieciešams pirmais solis pareizajā virzienā. Tas ir ilgtermiņā vēl palielināms minimālais ieguldījums, lai nepieļautu Eiropas – kas ir modernās zinātnes un tehnikas šūpulis – pozīciju vājināšanos, bet gan tās saglabātu un stiprinātu. Bez šī ieguldījuma Lisabonas stratēģijas mērķi nav sasniedzami pat ilgstošā laika posmā.

1.5 No sasniegumiem zinātnes un tehnikas jomā ir atkarīga tautsaimniecības konkurētspēja un spēja piesaistīt investorus, zinātniekus un inženierus (*"brain-drain"* – intelektuālā darbaspēka emigrācija!), kā arī politiskā un kultūras ietekme un prestižs. Eiropas Savienībai arī turpmāk jābūt daudzu valstu galvenajam sadarbības partnerim, un tā nedrīkst zaudēt savu politisko ietekmi pasaules mērogā.

1.6 Tādēļ Komiteja aicina Eiropas Parlamentu, Eiropadomi un it īpaši dalībvalstu valsts un valdību vadītājus atbalstīt Komisijas priekšlikumu par finansējuma piešķiršanu pilnā apjomā steidzami nepieciešamajām investīcijām pētniecībā un izstrādē, kā arī nepieļaut manipulācijas un minēto investīciju svītrošanu sarunu gaitā par nākamo ES kopējo budžetu. Minētais lēmums būs izšķirošs pārbaudes kritērijs Eiropas politikas spējai pareizi izvēlēties turpmāko stratēģisko virzienu.

---

[1] Tas attiecas arī uz pārskatītās Lisabonas stratēģijas mērķiem (Eiropadomes sanāksme 2005. gada 23. martā).

[2] Līdz 2010. gadam kopējie izdevumi pētniecībai un attīstībai ES ir jāpalielina līdz 3 % IKP, un 2/3 šīs summas ir jānāk no privātā sektora. Sk. arī OV C 95, 23.4.2003.

1.7 Turklāt Komiteja aicina dalībvalstu valsts un valdības vadītājus un Eiropas rūpniecības nozari sniegt ieguldījumu arī ar valsts pētniecības programmu un rūpniecisko pētniecības pasākumu palīdzību, lai iepriekšminētais mērķis attiecībā uz 3 % IKP tiktu sasniegts pēc iespējas ātrāk.

1.8 Komiteja atbalsta abu Komisijas piedāvāto pamatprogrammu (7. pamatprogramma un *Euratom* 7. pamatprogramma) pamatkoncepciju. Tas attiecas ne vien uz šo programmu tematiku un strukturālo iedalījumu, bet galvenokārt uz atsevišķo programmas mērķu un elementu savstarpējo līdzsvarotību.

1.9 Komiteja atzinīgi vērtē to, ka pamatprogrammā ir iekļautas jaunas apakšprogrammas "Enerģētika", "Drošība" un "Kosmoss". Ilgtspējīga salīdzinoši lētas enerģijas piegādes nodrošināšana pietiekamā apjomā ir viena no svarīgākajām un prioritārajām problēmām ES. Lai to atrisinātu, jāatrod līdzsvars starp ilgtspējīgu attīstību, konkurētspējas palielināšanu un vides aizsardzību, kā arī jāpiešķir pietiekams finansējums pētniecībai un izstrādei. Nosodāmie teroristu uzbrukumi pēdējā laikā vēlreiz pierādīja, ka drošība ir ļoti svarīga tēma.

1.10 Daudzas risināmās problēmas ir transversāli uzdevumi, kas aptver uzreiz vairākas apakšprogrammas, tajā skaitā humanitārās zinātnes un ekonomikas zinātnes. Minētajos gadījumos Komiteja iesaka īstenot pasākumus, lai nodrošinātu vispārēju koordināciju un nepieciešamo sasaisti. Tas varētu ietekmēt pašreizējo finanšu sadalījumu atsevišķām apakšprogrammām. Tas attiecas arī uz, iespējams, pārāk mazo finansējumu, kas paredzēts pētījumiem ekonomikas zinātnēs.

1.11 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas nodomu vienkāršot administratīvās procedūras un atvieglot to veikšanu, tādā veidā palielinot Eiropas pētniecības programmu efektivitāti. Darba un izmaksu apjoms, kas saistīts ar pieteikumu iesniegšanu un apstiprinājumu saņemšanu, pašreiz ir pārāk liels un rada problēmas minēto programmu dalībniekiem, kas pārstāv zinātni un rūpniecību. Eiropas pētniecības programmu dalībniekiem ir jāgūst labums no līdzdalības minētajās programmās, neraugoties uz risku un darba apjomu saistībā ar pieteikumu iesniegšanu. Tas it īpaši attiecas uz mazākiem programmas dalībniekiem, kā, piemēram, MVU (maziem un vidējiem uzņēmumiem) vai mazākām pētniecības grupām no universitātēm un pētniecības centriem.

1.12 Tāpēc būtiski ir panākt pieteikumu iesniegšanas un atbalsta piešķiršanas kārtības, kā arī sadarbības struktūru un organizatorisko formu (instrumentu) nepārtrauktību. Jaunus instrumentus, piemēram, Kopīgās tehnoloģiju iniciatīvas jāievieš ar lielu piesardzību un sākotnēji tikai izmēģinājuma veidā.

1.13 Ņemot vērā mazo un vidējo uzņēmumu būtisko nozīmi Lisabonas procesā, Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas nodomu MVU vēl vairāk iesaistīt izpētes, izstrādes un jauninājumu radīšanas un ieviešanas procesā. Tāpēc Komiteja iesaka šim nolūkam paredzēto finansējumu nepieciešamības gadījumā vēl palielināt, ja izrādītos, ka nepietiek ar tiem līdzekļiem, kas minētajam mērķim paredzēti Konkurētspējas un jauninājumu pamatprogrammā (no 2007. gada līdz 2011. gadam), kas šajā atzinuma netiek aplūkota, bet kurai ir būtiska nozīme atbalsta sniegšanā un kas ir svarīgs vienojošs posms.

1.14 Tādu MVU sekmīgai darbībai, kas ir izveidoti, lai izstrādātu un realizētu tirgū jaunus augsto tehnoloģiju produkts, vairāk par visu nepieciešams pietiekams sākuma kapitāls un riska kapitāls (*venture capital*), lai tie nebankrotētu pirmajos 5 līdz 10 darbības gados.

1.15 Komiteja atbalsta Kopīgā pētniecības centra (KPC) darbību un tā plašo uzdevumu spektru dažādās jomās, tajā skaitā zinātnes, tehnoloģiju jomas, ekonomikas un sabiedrības attīstības tendenču analīzi un to nozīmi politiskajās konsultācijās.

1.16 Izsmeļošākas piezīmes un ieteikumi iekļauti šī atzinuma 2., 4. un 5. sadaļā.

2. **Ievads**

2.1 **Eiropas ekonomiskā, sociālā un kultūras nākotne.** Eiropas turpmāko attīstību un tās vietu pasaules varas struktūrā galvenokārt noteiks konkurence pasaules tirgū, kam raksturīgas pārmaiņas rūpniecības un ekonomikas struktūrā, kā arī darba un izejvielu tirgū. Tajā pašā laikā izaugsmi, sasniegumus un ekonomisko potenciālu, bez kā nav iespējama sociālā aizsardzība un kultūras attīstība, būtiski ietekmē pieejamo zināšanu apjoms un līdz ar to arī investīcijas pētniecībā un tehnoloģiju izstrādē; investīcijām pētniecībā un izstrādē ir ļoti liela ietekme uz ekonomiskā spēka palielināšanos.

2.2 **Situācija pasaulē konkurences jomā.** Eiropa, no vienas puses, konkurē ar nu jau tradicionālajām rūpnieciski attīstītajām valstīm, kā ASV, Japāna un Krievija. Īpaši ASV ([3]) investīcijas visos pētniecībai un izstrādei nozīmīgajos sektoros ir ievērojami lielākas nekā ES investīcijas, un līdz ar to pašreizējais ASV pārsvars arvien pieaug. No otras puses, Eiropa konkurē ar tādām ātri augošām ekonomiskām lielvarām kā **Ķīna, Indija, Brazīlija, Koreja** u.c.

([3]) Šajā ziņā liela nozīme ir ASV Aizsardzības departamenta (*DoD*) lielajām investīcijām pētniecībā un izstrādē, kas kalpo ne tikai militārām vajadzībām.

2.3 **Pasaules mēroga sacensība pētniecības jomā.** Minētajās valstīs, salīdzinājumā ar ES, ir ne tikai daudz **lētāks darbaspēks**, bet tās tagad var lepoties arī ar **augstu zinātnes un tehniskās attīstības līmeni** un tā strauju **paaugstināšanos,** kā arī ievērojamām investīcijām izglītībā, pētniecībā un izstrādē. Tādēļ ES ir arvien grūtāk palielināt pārsvaru zinātnes un tehnoloģiju jomā, kas ļauj ražot konkurētspējīgākus produktus un izmantot konkurētspējīgākas metodes, un palīdz saglabāt salīdzinoši daudz augstāko darba samaksas līmeni, kā arī sociālās un vides aizsardzības standartus. Tāpēc Eiropai ir jāpalielina finansējums pētniecībai un izstrādei, lai tā vēl vairāk neatpaliktu **pasaules mēroga sacensībā** par vadošajām pozīcijām minētajā jomā, kas var būtiski ietekmēt Eiropas nākotni.

2.4 **Vispārējais stāvoklis un piesaistīšanas spēja – starptautiskā sadarbība.** No sasniegumiem zinātnes un tehnikas jomā ir atkarīga tautsaimniecības konkurētspēja un spēja piesaistīt investorus, zinātniekus un inženierus (*"brain-drain"* – intelektuālā darbaspēka emigrācija!), kā arī politiskā un kultūras ietekme un prestižs. Eiropas Savienībai arī turpmāk jābūt daudzu valstu galvenajam sadarbības partnerim, un tā nedrīkst zaudēt savu politisko ietekmi pasaules mērogā.

2.5 **Lisabonas stratēģija**. Tādēļ Eiropadome 2000. gada martā Lisabonā nolēma padarīt Eiropas Savienību par konkurētspējīgāko un dinamiskāko uz zināšanām balstīto ekonomisko telpu pasaulē ([4]). Kopš tā laika Lisabonas stratēģijas īstenošana un spēcīgas Eiropas pētniecības telpas izveidošana, kas ir viens no minētās stratēģijas mērķiem, ir Eiropas politikas pamatelements. 2002. gada pavasarī **Barselonā** Eiropadome izvirzīja arī kvantitatīvus mērķus pētniecības darbību atbalstam: līdz 2010. gadam ES kopējam finansējumam minētajā jomā jāpieaug līdz 3 % no IKP, no kuriem jābūt privātā sektora ieguldījumiem **(3 % mērķis).** Komiteja tomēr norāda, ka tas ir "**mainīgs mērķis**"(*moving target*), kas izskaidrojams ar konkurenci pasaules mērogā. Vilcinoties ar minētā mērķa īstenošanu, atpalicība arvien palielinās.

2.6 **Nepieciešamība izstrādāt spēcīgu pētniecības programmu Kopienas līmenī.** Kopienas finansētie pētniecības un izstrādes pasākumi ne tikai papildina dalībvalstu pētniecības programmas, bet tiem ir arī ievērojama Eiropas pievienotā vērtība. To potenciāls ir daudzkārt lielāks nekā atsevišķo dalībvalstu iespējas, un tie jau ļāvuši Eiropā izdarīt pasaules mēroga atklājumus ([5]). Tiem ir nozīmīgs un stimulējošs sviras efekts, un tie veicina dalībvalstu nepieciešamo un apjomīgāku pētniecības programmu integrāciju. Tie atspoguļo zinātnes, pētniecības un ražošanas, kā arī tām nepieciešamā darba tirgus starptautisko raksturu.

2.7 **Eiropas integrācijas un kohēzijas katalizators.** Kopienas finansētie pētniecības un izstrādes pasākumi vieno Eiropas vadošos pētniekus, Eiropas rūpniecību un politisko eliti. Tie ir nozīmīgs katalizators Eiropas integrācijā, kohēzijā un identitātes veidošanā.

([4]) Eiropadome savā sanāksmē Briselē 2005. gada martā, pieņemot lēmumus par Lisabonas stratēģijas pārskatīšanu, precizēja šo mērķi un pauda stingru apņemšanos to īstenot.

([5]) Veiksmīgas sadarbības piemēri: ARIADNE, *AIRBUS, CER* (Eiropas kodolpētījumu organizācija), *ESO* (Eiropas Dienvidu observatorija), GALILEO*; JET* (Kopīgais Eiropas Tors)/*ITER* (Starptautiskais kodoltermiskais eksperimentālais reaktors).

2.8 **Komisijas priekšlikumi.** Komisijas priekšlikumi attiecas uz tiem saturiskajiem un finansiālajiem pasākumiem, kas steidzami īstenojami Kopienas līmenī, lai veicinātu pētniecību un izstrādi un tajā pašā laikā sekmētu Lisabonas mērķu sasniegšanu. Neraugoties uz pieaugumu, tie joprojām aptver tikai relatīvi nelielu daļu, proti, pašlaik - nepilnus 8 % no ES kopējā budžeta, ko Komisija ierosinājusi laika posmam no 2007. gada līdz 2013. gadam.

2.9 Komisijas priekšlikumi ir saistīti arī ar priekšlikumu par **Konkurences un jauninājumu pamatprogrammas (no 2007. gada līdz 2013. gadam)** izveidi, kas netiek aplūkota šajā atzinumā. Tā varētu būt **vienojošs posms** starp šajā atzinumā aplūkoto pamatprogrammu un nepieciešamo jauninājumu ieviešanu daudzos **MVU**.

2.10 **Pārbaudes kritērijs – prioritāšu noteikšana.** Tas, vai Parlaments, Padome un – saistībā ar finanšu plānu – īpaši arī dalībvalstis atbalstīs ierosinātos pasākumus un piešķirs tiem nepieciešamo prioritāti, būs izšķirošs pārbaudes kritērijs Eiropas politikas nopietnībai, ticamībai un produktivitātei (šajā sakarā skatīt arī 4.2 līdz 4.6 punktu).

3. **Komisijas priekšlikumu saturs**

3.1 Eiropas Kopienas Septītajai pamatprogrammai pētniecības, tehnoloģiju attīstības un demonstrējumu pasākumiem (no 2007. līdz 2013. gadam), turpmāk – **7. PP**, salīdzinot ar iepriekšējo programmu, ir šādas iezīmes:

— tā jau no paša sākuma aptver 25 valstu ES;

— programmas darbības laiks ir pagarināts par diviem gadiem;

— paredzēts būtiski palielināt programmas kopējo budžetu un arī katra gada budžetu;

— ierosināto programmu un apakšprogrammu iedalījums ir skaidrs un saprotams;

— pamatprogrammā iekļautas jaunas apakšprogrammas izpētei tieši enerģētikas, drošības un kosmosa jomā.

3.2 Turpretī Eiropas Atomenerģijas kopienas (*Euratom*) Septītajai pamatprogrammai par kodolpētniecības un mācību pasākumiem (no 2007. līdz 2011. gadam), turpmāk – ***Euratom* 7. PP**, ir tāds pats darbības laiks kā iepriekš, bet arī tā, bez šaubām, aptver 25 valstu ES.

3.3 Paredzēts, ka **7. PP** veidos četras īpašas programmas, kas atbilst Eiropas pētniecības politikas četriem galvenajiem mērķiem:

— **Sadarbība**

Minētās programmas finansējums ir 61 % no kopējā apjoma, un tā ir vislielākā **7. PP** daļa. Tā paredzēta pārrobežu sadarbības, tajā skaitā ES un trešo valstu sadarbības veicināšanai pētniecības pasākumu jomā.

— **Idejas**

Paredzēts izveidot neatkarīgu Eiropas Pētniecības padomi, kas atbalstīs Eiropas līmenī konkurējošos izpētes projektus "progresīvākajās jomās". Atbalstu varēs saņemt visas zinātnes (tajā skaitā humanitārās zinātnes) un tehnoloģiju nozares.

— **Cilvēki**

Paredzēts pastiprināt un paplašināt tā sauktos "Marijas Kirī" pasākumus pētnieku apmācības un profesionālās attīstības veicināšanai, veidojot ciešāku saikni ar atsevišķo valstu sistēmām.

— **Iespējas**

Paredzēts uzlabot pētniecības un novatoriskās iespējas Eiropā: pētniecības infrastruktūras paplašināšana un jaunas pētniecības infrastruktūras izveide; pētniecība MVU vajadzībām; reģionālās pētniecības kopas; pētniecības potenciāla atbrīvošana ES "konverģences reģionos"; jautājumi, kas skar "zinātnes un sabiedrības" savstarpējo saikni; starptautiskās sadarbības "horizontālie" pasākumi.

— **Kopīgais pētniecības centrs**

Papildus izveidota īpaša programma Kopīgā pētniecības centra pasākumiem, kas nav saistīti ar kodolpētniecību.

3.4 Kopienas finansiālajai līdzdalībai **7. PP** ierosināts piešķirt **72 726 miljonus EUR**. 2. panta no otrās līdz sestajai daļai minētajiem pasākumiem minētā summa procentuāli sadalīta šādi:

Sadarbība	61,1%
Idejas	16,3%
Cilvēki	9,8%
Iespējas	10,3%
Ar kodolpētniecību nesaistītās Kopīgā pētniecības centra darbības	2,5%

3.5 **Programma "Sadarbība"** ar ierosināto budžetu **44 432 miljonu EUR** apmērā ir sadalīta tematiskās, prioritārās apakšprogrammās. Jāpanāk apakšprogrammu saskaņotība un jānodrošina daudznozaru pieeja. Programma ietvertas šādas deviņas tēmas, kas ES jāpēta, īstenojot pārrobežu sadarbības pasākumus. Norādīts arī ierosinātā budžeta procentuālais sadalījums.

— Veselība	18,7%
— Pārtika, lauksaimniecība un biotehnoloģija	5,5%
— Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas	28,5%
— Nanozinātnes, nanotehnoloģijas, materiāli un jaunas ražošanas tehnoloģijas	10,9%
— Enerģētika	6,6%
— Vide (tajā skaitā klimata pārmaiņas)	5,7%
— Transports (tajā skaitā aeronautika)	13,3%
— Sociālās, ekonomikas un humanitārās zinātnes	1,8%
— Drošība un kosmosa pētniecība	8,9%

3.6 ***Euratom* 7. PP** ietvertas divas īpašas programmas.

3.6.1 Vienā no tām iekļautas šādas tēmas:

— **pētniecība kodolsintēzes jomā**, lai izstrādātu droša, ilgtspējīga, videi nekaitīga un ekonomiska enerģijas avota tehnoloģiju;

— pētniecība par **kodoldalīšanos un aizsardzību pret radiāciju**, lai veicinātu kodoldalīšanās drošu izmantošanu un paplašinātu radiācijas izmantošanas iespējas rūpniecībā un medicīnā.

3.6.2 Otrajā programmā iekļautas Kopīgā pētniecības centra darbības kodolenerģijas jomā.

3.6.3 Kopumā ***Euratom* 7. PP** laika posmā no 2007. līdz 2011. gadam paredzēti līdzekļi **3 092 miljonu EUR** apjomā. Minētās summas procentuālais sadalījums ir šāds (EUR miljoni):

(a) Kodolsintēzes pētniecība	69,8%
(b) Kodoldalīšanās un aizsardzība pret radiāciju	12,8%
(c) Kopīgā pētniecības centra darbības kodolenerģijas jomā	17,4%

3.7 Komisijas dokumentā iekļauts arī izsmeļošs ierosināto **atbalsta piešķiršanas principu un atbalsta instrumentu** izklāsts un izskaidrojums. Komisija ar tiem jau ir iepazīstinājusi vienā no saviem iepriekšējiem paziņojumiem ([6]), par kuru Komiteja ir pieņēmusi izsmeļošu atzinumu ([7]).

4. **Vispārīgas piezīmes**

4.1 Komisijas iesniegtais priekšlikums ir ļoti apjomīgs dokuments, kurā ierosināts īstenot plašu, niansēti izstrādātu pētniecības un attīstības programmu, kas ir saistīta ar citām jomām. Tādēļ šajā atzinumā nav iespējams izsmeļoši izklāstīt un izteikt ieteikumus par visām ierosinātās programmas daļām un īstenošanas kārtību. Tādēļ **detalizēti ieteikumi** izteikti tikai par

([6]) Zinātne un tehnoloģija: atslēga Eiropas nākotnei – vadlīnijas zinātnes veicināšanai Eiropas Savienībā. KOM (2004) 353 galīgā red.

([7]) OV C 157, 28.06.2005.

aspektiem, kuriem Komiteja velta īpašu uzmanību. Komiteja norāda uz saviem iepriekšējiem ieteikumiem ([8]) par īpašām tēmām, kas saistītas ar minēto pamatprogrammu, un uzsver, ka tie būtu arī jāņem vērā, izstrādājot Septīto pamatprogrammu. Plašākus komentārus Komiteja sniegs atzinumos, ko tā izstrādās par Komisijas paziņojumiem par īpašajām programmām ([9]) un piekļuves noteikumiem ([10]).

4.2 Komiteja abus piedāvātos **budžetus** uzskata par ilgtermiņā vēl palielināmu minimālo ieguldījumu, lai nepieļautu Eiropas – kas ir modernās zinātnes un tehnikas šūpulis – pozīciju vājināšanos, bet gan tās saglabātu un stiprinātu. Komiteja uzskata, ka tas ir apsveicams un obligāti nepieciešams solis, lai vismaz Eiropas Savienības līmenī censtos sasniegt **3 % mērķi** ([11]), ko **Barselonas** sammitā izvirzīja Eiropas Savienības valstu un valdību vadītāji.

4.3 **Bez atbilstoša finansiālā nodrošinājuma 7. PP un *Euratom* 7. nevarēs sekmēt PP Lisabonas stratēģijas mērķu īstenošanu**; pastāv pat risks, ka Eiropa globālajā sacensībā var vēl vairāk atpalikt. Pētniecība un izstrāde ir inovācijas procesa sākuma punkts un "motors", un šajā procesā izstrādā konkurētspējīgus produktus un tehnoloģijas. Ar pētniecības un izstrādes palīdzību ir iespējams izraisīt stāvokļa uzlabojumu "lavīnu", kas savukārt ietekmē ekonomikas dinamiku un nodarbinātību.

4.4 Komisijas priekšlikums ir arī skaidrs signāls dalībvalstīm, ka tām ir jāseko šim piemēram un jādara viss iespējamais, lai arī dalībvalstu pētniecības budžeta apjoms pēc iespējas ātrāk sasniegtu 3 % līmeni, kas ir mērķis.

4.5 Tāpēc Komiteja uzskata, ka abu vēl apstiprināmo budžetu **kopējais apjoms** būs būtisks Eiropas politikas, tās tirdzniecības un rīcības spējas pārbaudes kritērijs. Tieši tas arī parādīs, vai Eiropas politika tiešām izvirza **pareizās prioritātes** un izvēlas pareizo stratēģisko virzienu, lai nepieļautu ES atpalicību pasaules mēroga sacensībā un izpildītu solījumus, kas tika doti, izvirzot Lisabonas stratēģijas mērķus.

4.6 **Aicinājums**. Tādēļ Komiteja aicina Eiropas Parlamentu, Eiropadomi un it īpaši dalībvalstu valsts un valdību vadītājus atbalstīt Komisijas priekšlikumu par **finansējuma piešķiršanu pilnā apjomā** steidzami nepieciešamajām **investīcijām pētniecībā un izstrādē**, **kā arī nepieļaut manipulācijas un minēto investīciju svītrošanu sarunu gaitā par nākamo ES kopējo budžetu**. Ja tas netikts izdarīts, stāvoklis būtiski pasliktināsies, Lisabonas stratēģijas mērķi netiks sasniegti un cietīs Eiropas politikas prestižs un ticamība.

4.7 Turklāt Komiteja aicina dalībvalstu valsts un valdības vadītājus un Eiropas rūpniecības nozari sniegt būtisku ieguldījumu arī ar **valsts pētniecības programmu** un **rūpniecisko pētniecības pasākumu** palīdzību, lai iepriekšminētais **mērķis** attiecībā uz **3 %** IKP tiktu sasniegts pēc iespējas ātrāk.

4.8 Komiteja atbalsta abu Komisijas piedāvāto pamatprogrammu (7. pamatprogramma un Euratom 7. pamatprogramma) **pamatkoncepciju**. Tas attiecas ne vien uz šo programmu tematiku un strukturālo iedalījumu, bet galvenokārt uz atsevišķo programmas mērķu un elementu savstarpējo līdzsvarotību.

4.9 Komiteja atzinīgi vērtē arī to, ka daudzi Komitejas ieteikumi ir iekļauti un īpaši uzsvērti Komisijas priekšlikumā. Šajā sakarā jāmin Komitejas atzinumi par īpašajā programmā "Sadarbība" iekļautajām pētniecības tēmām, piemēram, **nanotehnoloģijas** ([12]), **biotehnoloģija** ([13]), **veselības pētniecība** ([14]), **informācijas tehnoloģijas** ([15]), **izpēte enerģētikas jomā** ([16]) (tajā skaitā kodolsintēzes izpēte ([17])), **kosmosa izpēte** ([18]) un **drošības pētniecība** ([19]). Šeit jāatkārto, ka Komiteja uzskata, ka visas minētās tēmas ir ļoti svarīgas, un tādēļ Komiteja īpaši uzsver, ka tām jāpievērš nepieciešamā uzmanība. Komitejas pamanītie trūkumi vai īpaši viedokļi ir aplūkoti šī dokumenta turpinājumā.

4.10 Komiteja ieteica – un arī pamatoja savu viedokli – 7. PP neiekļaut **kosmosa un drošības izpētes** un veicināšanas pasākumus. Tomēr Komiteja atzīst, ka minēto tēmu iekļaušanai 7. PP ir arī priekšrocības, piemēram, vienkāršāka pārvalde, kā arī labāka saskaņotība un sinerģija ar citām apakšprogrammām. Tādēļ Komiteja tagad ierosina vispirms minēto apakšprogrammu iekļaut 7. PP izmēģinājuma veidā un, ņemot vērā iegūto pieredzi, nepieciešamības gadījumā veikt izmaiņas pēc pamatprogrammas vidusposma pārskata vai 8. PP.

4.10.1 Apakšprogrammā "Kosmoss" iekļautā tēma "Kosmosa lietojumi Eiropas sabiedrības interesēs" ir tipiska transversāla tēma (skatīt 5. sadaļu), un tā tiks saskaņota ar tādām tēmām kā "Drošība", "Vide" un "Informācijas tehnoloģijas".

([8]) Skatīt zemsvītras piezīmes nr. 14 — 21.
([9]) KOM(2005) 440 līdz 445 galīgā red.
([10]) Drīzumā tiks iesniegts izskatīšanai.
([11]) OV C 95, 23.4.2003.
([12]) OV C 157, 28.6.2005.
([13]) OV C 234, 30.9.2003., OV C 61, 14.3.2003., OV C 94, 18.4.2002.
([14]) OV C 74, 23.3.2005. ; OV C 133, 6.6.2003.
([15]) OV C 302, 7.12.2004.
([16]) OV C 241, 7.10.2002.
([17]) OV C 302, 7.12.2004.
([18]) OV C 220, 16.9.2003.; OV C 112, 30.4.2004.
([19]) OV C 157, 28.6.2005.

4.10.2 Šobrīd diemžēl sevišķi aktuālās **drošības izpētes** tēmas, kā, piemēram, "Aizsardzība pret terorismu un noziedzību", "Infrastruktūras un komunālo pakalpojumu uzņēmumu drošība", "Robežapsardzība", "Drošība un sabiedrība" u.c. ir transversālas tēmas, un tās būtu jāpapildina, humanitāro un sociālo zinātņu jomā veicot pētījumus par tādām tēmām kā "Konflikti un miers" un "Kultūra", lai vairāk uzzinātu par konfliktu iemesliem un iespējām tos novērst vai no tiem izvairīties. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš **cīņai pret terorismu** un bīstamo **masu iznīcināšanas ieroču** kontrolei (skatīt arī 6.4.3 sadaļu).

4.11 Komiteja atzinīgi vērtē to, ka īpašajā **programmā "Idejas"** ir ietverti arī Komitejas ieteikumi ([20]). Tie pārsvarā attiecas uz minētās programmas autonomo vadību, ko īstenos Eiropas Pētniecības padome, kurā jāiesaista starptautiski atzīti, izcili zinātnieki. Komiteja vēlreiz iesaka iesaistīt tajā arī izcilus zinātniekus industriālās pētniecības jomā. Komiteja uzskata, ka vēl lielāka nozīme ir tam, lai Parlaments un Padome atbalstītu šādu jaunu pētniecības veicināšanas sistēmu, kurai būtu jādarbojas līdzīgi, kā darbojas, piemēram, Medicīnas izpētes padome (Apvienotā Karaliste) vai Vācijas Pētniecības savienība (Vācija).

4.11.1 Minētajai programmai, kas vērsta uz izcilības veicināšanu **visās zinātnes un tehnoloģiju jomās**, būs Eiropas pievienotā vērtība un tā pozitīvi ietekmēs ES konkurētspēju pasaules mērogā. Komiteja īpaši norāda uz to, ka ([21]) *tikai brīvi, neatkarīgi un netraucēti fundamentālie pētījumi, kuriem, protams, ir zināmas robežas, spēj radīt jaunas zināšanas, kas būs nākotnes labklājības pamatu pamats*. Arī rūpniecība atzīst fundamentālo pētījumu un to veicināšanas nozīmi ([22]).

4.11.2 Tas atbilst arī vairākkārtējam Komitejas ieteikumam samērīgi atbalstīt visas trīs **jauninājumu trijstūra** puses – **fundamentālos pētījumus, pielietojamo zinātni un izstrādi** (produktu un procesu izstrāde), tādējādi radot vislabākos priekšnosacījumus izciliem panākumiem. Raugoties no citas puses, tas ir svarīgi, lai nodrošinātu Komisijas ierosināto daudzdisciplinaritāti. Turklāt Komiteja atkārtoti norāda, ka **robežas starp jēdzieniem** fundamentālie pētījumi, pielietojamā zinātne un izstrāde vienmēr ir bijušas **mainīgas un patvaļīgas**, tādēļ to nozīmi nekādā ziņā nevajadzētu mākslīgi pārspīlēt ar administratīviem pasākumiem.

([20]) OV C 110, 30.4.2004.

([21]) Citāts no toreizējā Vācijas kanclera Gerharda Šrēdera uzrunas ceremonijā par godu 2005. gada pasludināšanai par Einšteina gadu. Viņš arī uzsvēra: "No fundamentālo pētījumu veicējiem nedrīkst prasīt, lai viņu atklājumi būtu tūliņ pielietojami praksē un lai viņi pastāvīgi pierādītu savas darbības lietderību."

([22]) Sal. *The Economic Returns to Basic Research and the Benefits of University-Industry Relationships. A literature review and update of findings. Report for the UK Office of Science and Technology* by SPRU - Science and Technology Policy Research. Alister Scott, Grové Steyn, Aldo Geuna*, Stefano Brusoni, Ed Steinmueller,* 2002. gads.

4.12 Tāpat Komiteja atzinīgi vērtē arī priekšlikumu par pasākumu pastiprināšanu īpašajā programmā **Cilvēki** un tajā iekļautajā **"Marijas Kirī" programmā**. Minētā programma līdz šim ir pierādījusi, ka tā ir bijusi ļoti sekmīga un svarīga **"Eiropas zinātnieku"** sagatavošanā un atbalstīšanā, un **Eiropas pētniecības telpas pievilcības** palielināšanā visas pasaules zinātnieku vidū. Komiteja atkārto, ka pētnieki ir ne tikai jaunu zināšanu radītāji, bet viņiem ir arī svarīga loma zināšanu apritē starp valstīm un kontinentiem, kā arī starp pētniecības organizācijām un rūpniecību, tātad arī starp izpēti un tās pielietojumu.

4.12.1 Daļa minētās programmas mērķu ir īpaši nozīmīgi – **mūžizglītība, profesionālā attīstība, kā arī rūpniecības un universitāšu partnerība un iespējas**. Pirmais mērķis kalpo jaunu pētnieku kvalifikācijas celšanai un viņu tālākajai profesionālai attīstībai, kā arī jau pieredzējušu pētnieku tālākajai profesionālai attīstībai (skatīt arī nākamo punktu), savukārt, otrais mērķis kalpo svarīgajam uzdevumam, proti, ilgtermiņā izstrādāt un veicināt augstākās izglītības iestāžu un rūpniecības, **īpaši MVU**, sadarbības programmas, tātad atbalstīt jau iepriekš pieminēto jauninājumu trijstūri. Tādēļ īpaši būtu jāsekmē **mobilitāte starp sabiedrisko sektoru un privāto sektoru**, tai skaitā mobilitāte un partnerība ar, piemēram, lauksaimniecības nozari un politiskām iestādēm.

4.12.2 Komiteja vienlaicīgi vēlētos pievērsties arī **universitāšu izšķirošajai lomai pētniecībā un izglītībā**. Lai universitātes varētu veikt savus uzdevumus, to materiālajam/tehniskajam aprīkojumam, administratīvajam budžetam un organizatoriskajai struktūrai jāatbilst minētajam mērķim (skatīt arī 4.15.4. punktu). Šajā ziņā ir vērojama liela atpalicība, īpaši salīdzinājumā ar labākajām universitātēm, piemēram, ASV. Tādēļ Komiteja atzinīgi vērtē to, ka Komisija gatavo īpašu paziņojumu par šo svarīgo jautājumu, par kuru Komiteja pieņems atzinumu. Šeit gan Komiteja vēlētos precizēt kādu nozīmīgu lietu saistībā ar 7. PP, proti, jāizveido atbalsta instrumenti, kas atbilst tam apjomam, kas raksturīgs universitāšu izpētes grupu īstenotajiem projektiem.

4.13 Komiteja atzinīgi vērtē arī Komisijas centienus radīt vienotas **"Eiropas pētnieku" kvalifikācijas prasības** un izstrādāt stabilu karjeras struktūru, piemērojot vienotā tirgus noteikumus. Komiteja jau iepriekš ir norādījusi ([23]), ka pētniecības un izstrādes jomā cilvēku kapitāls ir vislielākā vērtība, kas prasa īpašu uzmanību, un ka tā atbalsta Komisijas pūliņus cilvēkresursu saglabāšanā un attīstībā. Komiteja piekrīt Komisijas viedoklim, ka nepieciešams uzlabot ne tikai pētnieku darba līgumus, bet arī visu ar sociālo nodrošināšanu un pensiju apdrošināšanu saistīto aspektu pielāgošanu/savstarpējo atzīšanu, kas ir ļoti svarīga visu veidu mobilitātei.

([23]) Skatīt arī OV C 110, 30.4.2004.

4.13.1 Spējīgi jauni zinātnieki dosies prom no Eiropas, lai veiktu pētījumus, vai izvēlēsies citu nodarbošanos, ja viņiem netiks radītas pievilcīgas karjeras iespējas (ASV: ***tenure- track***) un ja viņi nevarēs plānot savu karjeru. Zinātnieku mobilitāte ir nepieciešama un vēlama ne tikai starp ES valstīm, bet arī starp ES un daudzām citām valstīm. Taču tā nedrīkst izraisīt intelektuālā darbaspēka emigrāciju (*"brain-drain"*). Ņemot vērā to, cik svarīga nozīme ir "stiprām ģimenēm", jāuzlabo iespējas, lai abi laulātie varētu veidot karjeru.

4.13.2 Komiteja arī norāda uz Komisijas 2005. gada 11. marta ieteikumu par **Eiropas pētnieku hartu** ([24]) un Uzvedības kodeksu pētnieku pieņemšanai darbā, kuriem jāveicina iepriekš minēto mērķu īstenošana. Komiteja atbalsta minētā ieteikuma mērķi un daudzus tajā iekļautos ierosinājumus. Tāpēc tā izsaka nožēlu, ka ierosinātais regulējums vairākos citos punktos ir pārāk plašs, un tāpēc zinātnieki skeptiski vērtē minētos noteikumus, kuru izstrādāšanas mērķis principā ir pareizs. Komiteja uzskata, ka daži izvēlētie formulējumi un ieteikumi ir pat maldinoši vai arī neskaidri un divdomīgi ([25]). Tas arī var apgrūtināt procedūru vienkāršošanu (skatīt nākamo punktu) vai tāpēc var tikt pieņemti nepareizi lēmumi. Tāpēc Komiteja iesaka iepriekš minētos noteikumus piemērotā brīdī attiecīgi pārstrādāt.

4.14 Ņemot vērā iepriekš teikto, Komiteja atzinīgi vērtē arī Komisijas nodomu "**vienkāršot**" daudzas darbības un pieteikumu iesniegšanas un lēmumu pieņemšanas kārtību, lai tā būtu labāk saprotama pieteikumu iesniedzējiem. Galu galā ievērojamais darba un izmaksu apjoms, kas pašreiz saistīts ar pieteikumu iesniegšanu un atļauju saņemšanu, ir viens no galvenajiem šķēršļiem, kas kavē zinātnes un rūpniecības piekļuvi minētajai programmai. Tas īpaši skar MVU un to ievērojamo jauninājumu potenciālu, kā arī **mazākas izpētes grupas** universitātēs. Procedūras, kas labvēlīgākas pētniecībai, būtiski paaugstinātu Eiropas pētniecībai piešķirtā atbalsta efektivitāti un palīdzētu mainīt Eiropas pilsoņu viedokli par "Briseli", kas diemžēl bieži saistās ar jēdzieniem "birokrātija" un "pārmērīga reglamentācija". Komiteja atgādina par saviem iepriekš izteiktajiem ieteikumiem šajā sakarā un par to, ka tā atbalsta Marimona ziņojumu ([26]). **Eiropas pētniecības programmu dalībniekiem ir jāgūst labums no dalības minētajās programmās, neraugoties uz risku un darba apjomu saistībā ar pieteikumu iesniegšanu!**

4.14.1 Komiteja apzinās, ka iepriekš minētais jautājums ir saistīts ar **līdzsvaru** starp prasību nodrošināt **pārredzamību**, **Eiropas Revīzijas palātas** normām un visu lēmumu pieņemšanā iesaistīto pušu pietiekamām **manevra iespējām**. Iesaistītajām pusēm, kas pārstāv Komisiju, vai tās uzdevumā strādājošajām aģentūrām var un tām jāļauj darboties patstāvīgāk (kaut gan tādā gadījumā būtu jāatrisina jautājums par viņu personisko atbildību). Tas savukārt nozīmē, ka jāizvirza ļoti augstas prasības iesaistīto pušu kompetencei attiecīgajā nozarē. Tāpēc Komiteja vēlreiz atkārto savu ieteikumu par tādu ekspertu piesaistīšanu, kuriem ir īpašas zināšanas un ilggadēja pieredze. Komiteja vēlētos atgādināt par saviem iepriekš izteiktajiem ieteikumiem ([27]) minētajā jautājumā.

4.14.2 Jaunrades procesā, cenšoties sasniegt izcilus rezultātus, ļoti svarīga ir spēja **samierināties ar neziņu** un **iespējamām neveiksmēm**. Jaunus atklājumus zinātnē un tehnoloģijās, kā arī nezināmā meklējumus nav iespējams plānot un organizēt tā, lai panākumi būtu garantēti – tieši pretēji, ja viss ir zināms jau iepriekš, tad jaunas atziņas nevar rasties. Tātad "neizdošanos" nedrīkst vērtēt kā neveiksmi, bet gan kā vērtīgu atziņu "mēģinājumu un kļūdu" (*trial and error*) procesā. **Iespējas un risks ir vienas medaļas divas puses.**

4.14.3 Ārējās aģentūras ieteicams veidot tikai tādā gadījumā, ja to izveidošana ļauj ievērojami uzlabot administratīvās procedūras un samazināt izmaksas. Jebkādas papildu vai ārējās administratīvās izmaksas nekādā ziņā nedrīkst samazināt tieši izpētei paredzēto finansējumu.

4.15 Komiteja ļoti atzinīgi vērtē arī īpašajā programmā **"Veiktspēja"** iekļautās nozīmīgās apakšprogrammas tādās jomās kā pētniecības infrastruktūra, pētniecība MVU interesēs, uz zināšanām balstīti reģioni, pētniecības potenciāls, zinātne un sabiedrība, kā arī starptautiskās sadarbības pasākumi.

4.15.1 Ļoti svarīgs ir arī mērķis **mazos un vidējos uzņēmumus (MVU)** vairāk iesaistīt pētniecības un jauninājumu radīšanas un ieviešanas procesā, kā arī radīt piemērotus pamatnosacījumus un instrumentus minētā mērķa īstenošanai.

([24]) OV L 75/67, 22.3.2005.

([25]) Tas attiecināms, piemēram, uz nespēju izprast (a) faktu, ka pētniecības galvenais uzdevums ir radīt jaunas zināšanas, savukārt, jautājums par to, kas kalpo cilvēcei vai kas ir sabiedriski nozīmīgs, nav piemērots kritērijs atsevišķos gadījumos (skatīt arī OV C 221, 07.08.2001., 4. un 6. sadaļa (piemēram, 6.7.1 punkts), kā arī zemsvītras piezīmi nr. 14) vai uz nespēju izprast (b) dublēšanās milzīgo nozīmi pētniecībā, proti, ne tikai jauno zināšanu aizsardzībā, bet arī to izplatīšanā, padziļināšanā un paplašināšanā (skatīt arī OV C 221, 07.08.2001., 4.7.5.un 4.7.6. punktu). Pārāk stingi noteikumi neveicina labu pētniecību, tai nepieciešama brīvība. Visveiksmīgāko un sevišķi pieredzējušo pētnieku iecelšana vadošos amatos, labāko zinātnieku iesaistīšana un atbalstīšana, kā arī nodrošināšana ar aparatūru un izpētes līdzekļiem (kritiskā masa) ir pasākumi, kas visefektīvāk var veicināt jaunus atklājumus un labu rezultātu sasniegšanu. Skatīt arī OV C 204, 18.07.2000., kā arī OV C 110, 30.04.2004. Pētnieku kvalifikāciju nevar izmērīt ne kvantitatīvi, ne objektīvi – tās vērtējums ir vienīgi viņu pieredzējušo kolēģu ziņā.

([26]) *Report of an Expert Panel chaired by Prof. Marimon, 21 June 2004, Sixth Framework Programme.*

([27]) OV C 204, 18.07.2000., (*CES* 595/2000, 9.8.4. punkts).

4.15.2 Finansējums no **"Jauninājumu programmas"** ([28]), iespējams, būs vēl viens labs MVU atbalsta instruments; taču arī šajā gadījumā procedūrām ir jābūt praktiski realizējamām un apjoma ziņā atbilstošām MVU iespējām. Komiteja uzskata, ka atkarībā no minētās "Jauninājumu programmas" panākumiem būtu jāapsver tiešā atbalsta MVU (pašreiz tā līmenis ir 15 %) palielināšana, īpaši ņemot vērā arī jauno dalībvalstu vajadzības. Tāpēc Komiteja vēlētos atgādināt jau iepriekš teikto, ka tādu MVU sekmīgai darbībai, kas ir izveidoti, lai izstrādātu un realizētu tirgū jaunus augsto tehnoloģiju produkts, vairāk par visu nepieciešams pietiekams sākuma kapitāls un riska kapitāls (*venture capital*), lai tie nebankrotētu pirmajos 5 līdz 10 darbības gados. Pētniecībai ekonomikas jomā un ekonomikas politikai šajā ziņā var būt liela nozīme.

4.15.3 Tikpat svarīgi ir tādi mērķi kā **pētniecības infrastruktūras** uzlabošana un attīstība, reģionālo pētniecības kopu izveide, kā arī pētniecības potenciāla atbrīvošana **ES konverģences un nomaļajos reģionos**. Pētniecības infrastruktūras uzlabošana un jaunas pētniecības infrastruktūras radīšana veicinās un sekmēs reģionālo pētniecības kopu veidošanos. Tomēr arī šajā gadījumā panākumi būs atkarīgi no tā, vai izdosies nodrošināt nepieciešamo **riska kapitālu** (*venture capital*).

4.15.4 Komiteja uzsver, ka universitāšu modernizācijā īpaši svarīgi ir atbilstoši infrastruktūras uzlabošanas pasākumi (skatīt 4.12.2 punktu). Šajā sakarā Komiteja norāda, ka ES ir jau izveidojušās vairākas veiksmīgas augsto tehnoloģiju uzņēmumu kopas, kas darbojas zināmu universitāšu un/vai pētniecības centru tuvumā un kas attiecīgajā ekonomiskajā reģionā veicina izaugsmi, kā arī jauninājumu radīšanu un ieviešanu (*poles of economic growth*). Skatīt arī 4.16.2. punktu.

4.15.5 Šī dokumenta turpinājumā Komiteja vēlreiz pievērsīsies Eiropas **lieljaudas datoru centru** nozīmei, kas ir vēl viens ļoti būtisks infrastruktūras pasākums (skatīt 5.8 punktu).

4.15.6 No otras puses, Komiteja iesaka tēmu kopumu **"Zinātne un sabiedrība"** neiekļaut īpašajā programmā "Veiktspēja" ([29]), bet gan programmas "Sadarbība" prioritārajā apakšprogrammā **"Sociālās, ekonomikas un humanitārās zinātnes"** ar noteikumu, ka iepriekš minētais tēmu kopums tiks iekļauts arī programmā "Idejas". Šādā veidā varētu panākt minēto tēmu saistību un labāk izmantot to sinerģijas radītās iespējas. Tad būtu skaidri redzams, ka šo savstarpēji saistīto tēmu kopuma kopējais finansējums ir 3 % no budžeta, kas paredzēts tematiskajām, prioritārajām programmām.

4.15.7 Laba un ražīga starptautiskā sadarbība pētniecības un apmācības jomās ir nozīmīgs globālās partnerības elements un atbilst zinātniskās pētniecības un izstrādes būtībai. Apakšprogrammā "Veiktspēja" iekļautie **starptautiskās sadarbības** pasākumi ([30]) kalpo tādam svarīgam mērķim kā sadarbība (skatīt arī 4.13.1. punktu) ar kandidātvalstīm, ES kaimiņvalstīm, jaunattīstības valstīm un jaunajām rūpnieciski attīstītajām valstīm. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka apakšprogrammas "Sadarbība" un "Cilvēki" paver iespējas sadarbībai (kas tikpat nozīmīga) ar tādām zinātnes un tehnikas jomā augsti attīstītām valstīm kā **ASV** un **Japāna** un ka atsevišķos gadījumos tā noris iestāžu līmenī, pateicoties tam, ka noslēgti īpaši divpusēji nolīgumi. Komiteja atzīst, ka minētajai sadarbībai ir jāpāraug atsevišķo profesionālo vajadzību robežas, tomēr tā iesaka iepriekš minētos svarīgos faktus vairāk uzsvērt un nodrošināt tiem lielāku publicitāti.

4.16 **Nepārtrauktība un pētniecības atbalsta instrumenti (atbalsta veidi).** Par abiem minētajiem aspektiem Komiteja vēlreiz stingri apstiprina ieteikumus, kas iekļauti iepriekš pieņemtajā atzinumā. Ņemot vērā to, ka steidzami jāpanāk lielāka **nepārtrauktība**, Komiteja vēlreiz norāda uz to, ka minētajā procesā ļoti svarīgi ir saglabāt sevi attaisnojušus instrumentus un nodrošināt elastību instrumentu izvēlē. Tajā pašā laikā novērtēšanas procesā nedrīkst sankcionēt noteikta instrumenta (kuru Komisija neatbalsta) izvēli un instrumentus nedrīkst sarindot pēc to svarīguma pakāpes. Komiteja uzskata, ka **7. PP termiņa pagarināšana** ļaus panākt lielāku nepārtrauktību, taču ar nosacījumu, ka tam būs paredzēts atbilstošs finansējums.

4.16.1 Daži **instrumenti ir pārdēvēti**, citi ir izveidoti **pilnīgi no jauna**. Tāpēc Komiteja vēlētos atkārtot savu vispārējo ieteikumu, proti, no vienas puses, Komisijai jāievēro liela piesardzība, ieviešot jaunus instrumentus vai tos pārdēvējot, lai nodrošinātu to nepārtrauktību, no otras puses, nepieciešamības gadījumā izmēģinot jaunus instrumentus, Komisijai ir jāinformē, ka notiek tikai attiecīgo instrumentu izmēģināšana.

4.16.2 Jauns instruments ir ne tikai jau iepriekš minētās **tehnoloģiju platformas**, bet arī **kopīgās tehnoloģiju iniciatīvas**, kurām jāveicina valsts un privātā sektora ilgtermiņa partnerība. Tieši rūpniecība, it īpaši MVU saista lielas cerības ar minētajām iniciatīvām, tomēr Komiteja uzskata, ka Komisija līdz šim nav paudusi skaidru nostāju minētajā jautājumā, tajā skaitā par kopīgo tehnoloģiju iniciatīvu un tehnoloģiju platformu atšķirībām. Minētās iniciatīvas, cita starpā, varētu veicināt arī lielo uzņēmumu un MVU, kā arī universitāšu un pētniecības centru sadarbības tīklu veidošanos, no vienas puses, un visumā lielākas privātā sektora investīcijas zinātniskajā izpētē un izstrādē, no otras puses (skat. arī 4.15.4 punktu). Tādēļ ne tikai jāizstrādā skaidrāki kopīgo tehnoloģiju iniciatīvu pamatnosacījumi un darbības veidi, bet arī pēc atbilstoša laika jāpārbauda, vai ar minēto instrumentu saistītās cerības ir attaisnojušās.

([28]) KOM (2005) 121 galīgā red.- 2005/0050 (COD)

([29]) Šis ieteikums attiecas tikai uz pētījumiem par tematu "zinātne un sabiedrība", tie galvenokārt ir socioloģiski pētījumi. Turpretim īpašajā programmā "Veiktspēja" arī turpmāk būtu jāsaglabā tā budžeta daļa, kas paredzēta pasākumiem (izstādēm, muzejiem, konferencēm), kuru mērķis ir zinātnes atziņu un metožu izplatīšana.

([30]) Skatīt arī Komisijas izdevuma PTA *info* (pētniecība un tehnoloģiju attīstība) 2005. gada jūlija speciālizlaidumu par *INCO (international cooperation* – starptautiskā sadarbība).

4.16.3 Komisijai būtu jāpievērš uzmanība tam, lai jaunu instrumentu ieviešanā netiktu atkārtotas kļūdas, kas tika pieļautas 6. PP, ieviešot "izcilības tīklus" ("*networks of excellence*"). Neveiksmīga informācijas politika radīja **sajukumu** un atšķirīgu izpratni visu iesaistīto pušu vidū un pat pašā Komisijā. Komiteja pauž cerību, ka tā varēs aplūkot minēto tēmu sīkāk kādā turpmākā atzinumā. Komiteja **atzinīgi vērtē** Komisijas priekšlikumu par ES Līguma **169. un 171. panta** attiecināšanu arī uz dažādām atbalsta piešķiršanas formām.

5. **Īpašas piezīmes**

5.1 Īpašās piezīmes galvenokārt ir par **programmas "Sadarbība"** tematiskajām **apakšprogrammām**, kas veido pamatprogrammas kodolu. Komiteja vēlētos vēlreiz uzsvērt, ka tā kopumā atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumus un atbalsta to ieviešanu.

5.2 Komiteja vispirms vēlētos pievērsties svarīgajām **daudznozaru, transversālajām tēmām**, kurām, ņemot vērā to veidu, ir nepieciešama vispārēja koordinācija un vadība un kuras bieži ietver arī **apakšprogrammu "Sociālās, ekonomikas un humanitārās zinātnes"** (skatīt arī 5.8. punktu). Tādēļ jādara viss nepieciešamais, lai daudzo risināmo problēmu **vispārējā savstarpējā saistība** tiktu atzīta, aplūkota un izmantota, neraugoties uz to, ka atsevišķām programmām administratīvu iemeslu dēļ ir ļoti precīza struktūra. Komiteja iesaka īstenot pasākumus, lai nodrošinātu vispārēju koordināciju un nepieciešamo sasaisti.

5.2.1 Tas attiecas arī uz tēmu **"Drošības izpēte un cīņa pret terorismu"**, kas tika aplūkota jau 4. sadaļā.

5.2.2 Vēl viena no transversālajām tēmām ir **demogrāfiskā attīstība** ([31]). Pētījumi minētajā nozarē sniedzas no demogrāfisku faktu, cēloņu un tendenču apzināšanas līdz pat satraucoši zemajiem dzimstības rādītājiem un arvien pieaugošā vidējā dzīves ilguma izraisītajām sekām. Pēdējā gadījumā runa ir par nepieciešamajiem geriatriskajiem/medicīniskajiem pētījumiem un aprūpes paņēmieniem ([32]). Veicot minētos pētījumus, īpaša uzmanība jāvelta šīs sarežģītās problēmas sociāli ekonomiskajiem aspektiem.

5.2.3 Faktiski arī **"Veselība"** (skatīt 5.9 punktu) ir transversāla tēma, jo veselību ietekmē dzīves veids, darba apstākļi, vides apstākļi, pārtika, vakcinēšanās nozīmes apzināšanās, kaitīgi ieradumi u.c. faktori.

5.3 Arī dažas apakšprogrammas pašas par sevi lielā mērā ir **transversālas programmas**. Tas pozitīvi ietekmē ne tikai Eiropas rūpniecības produktivitāti, bet arī citas apakšprogrammas, jo tās ir tematiski savstarpēji saistītas. (Vēlreiz skatīt arī 5.2. punktu.)]

5.4 Tas īpaši attiecas uz apakšprogrammām **"Informācijas un komunikāciju tehnoloģijas" (IKT)**, kā arī **"Biotehnoloģija"**, **"Nanozinātnes"**, **"Nanotehnoloģijas"** un **"Materiāli un jaunas ražošanas tehnoloģijas"**. Taču apakšprogramma **"Enerģētika"** arī ir cieši saistīta ar apakšprogrammu **"Vide"** un apakšprogrammu **"Satiksme"**. Tādēļ atsevišķo apakšprogrammu līdzsvaru labākajā gadījumā var novērtēt kvalitatīvi. Tāpēc, iepazīstoties ar turpmākajām piezīmēm, minētais ierobežojums ir jāņem vērā.

5.5 Informācijas un komunikācijas tehnoloģijām **(IKT)** tik tiešām ir ārkārtīgi liela nozīme visās rūpniecības, pakalpojumu, zinātnes un tehnikas nozarēs, kā arī drošības un aizsardzības jomā. Pasaules mēroga konkurencē IKT ir izšķiroša nozīme. Eiropa vēl ievērojami atpaliek, it īpaši no Japānas un ASV, lieljaudas datoru izmantošanā, lai veiktu daudzus svarīgus uzdevumus – sākot no klimata, drošības un materiālu izpētes līdz, piemēram, jaunu medikamentu sintēzei. Tas pats sakāms par Eiropas lieljaudas datoru centru ierīkošanu – kas ir drīzāk programmu "Veiktspēja" vai "Infrastruktūra" uzdevums – un tiem nepieciešamo datoru fizisko elementu un programmatūras patstāvīgu izstrādi Eiropā.

5.5.1 Tomēr nevar nepamanīt, ka arī šoreiz salīdzinoši vislielākais finansējums ir paredzēts IKT apakšprogrammai, kā tas jau bija 6. PP. Ņemot vērā citu tēmu, it īpaši enerģētikas vai, piemēram, veselības (arī tautsaimniecisko) nozīmi, rodas jautājums, vai nevajadzētu saglabāt zināmu iespēju **mainīt prioritātes**, lai nodrošinātu atsevišķo apakšprogrammu saskanību. Atbilde uz šo jautājumu ir atkarīga arī no tā, cik lielā mērā IKT programma sekmē citu programmu īstenošanu, piemēram, drošības izpēti un kosmosa izpēti.

5.5.2 Ņemot vērā iepriekš minēto piemēru, Komiteja principā iesaka – 7. PP īstenošanas gaitā būtu jāpieļauj **pietiekama elastība līdzekļu piešķiršanā** atsevišķām apakšprogrammām vai jācenšas gūt labums no atsevišķo apakšprogrammu saskanības (kuru paredzēts nodrošināt), piemēram, rīkojot tām kopīgus konkursus. Komitejas piezīmes par IKT līdzīgā veidā attiecas arī uz apakšprogrammām "Satiksme" un "Kosmoss" (piemēram, aeronautika).

5.5.3 Komiteja vēlreiz izsaka savu atzinību par **GALILEO projekta** īstenošanas uzsākšanu, kas ir labs piemērs subsidiaritātes principa piemērošanai. Komiteja uzskata, ka minētā projekta tehnoloģija, un it īpaši tā lietojums, kā arī tā lielā nozīme jauninājumu radīšanā un ieviešanā liecina par to, ka tas ir starpdisciplinārs un transversāls projekts.

([31]) CESE 818/2005 fin.
([32]) OV C 74, 23.3.2005.

5.6 Komiteja atkārtoti pauž atzinību par programmas **"Enerģētika"** iekļaušanu 7. PP, jo tas noticis, ņemot vērā Komitejas jau vairākkārt izteiktos ieteikumus. Kaut arī *Euratom* 7. PP liels uzsvars likts uz izpēti enerģētikas jomā, Komiteja uzskata, ka šai vitāli svarīgajai un ļoti aktuālajai tēmai vajadzētu pievērst vēl lielāku uzmanību. Konkurētspējīgas tautsaimniecības pamatresurss ir enerģija, un ES pašreiz ir ne tikai **atkarīga no tās importa, kas izraisa nopietnas bažas**, bet pasaulē vidējā termiņā izsīks arī energoresursu krājumi. Energoapgādes problēmas risinājums meklējams pētniecībā un izstrādē.

5.6.1 Tādēļ Komiteja atzinīgi vērtē to, ka tik liela uzmanība pievērsta **atjaunojamo enerģijas avotu** izstrādei. Šiem avotiem ir izšķirīga loma kopējā enerģētikas un vides aizsardzības problemātikā (globāla sasilšana). Šajā sakarā Komiteja norāda uz tās daudzajiem atzinumiem ([33]), kuros aptverts viss ar atjaunojamo enerģijas avotu pētniecību saistīto vajadzību spektrs – sākot no ģeotermālās enerģijas līdz biomasai un no saules un vēja enerģijas līdz uzkrāšanas tehnoloģijām. 7. PP paredzētais atbalsts atjaunojamo enerģijas avotu izstrādei aktivizēs pētījumus minētajā jomā, papildinot dažādos atbalsta pasākumus (piemēram, likumus, kas regulē elektroenerģijas iepirkšanu, kas ražota uz atjaunojamo enerģijas avotu bāzes) realizējamu produktu izstrādei un ieviešanai tirgū. Komiteja iesaka arī veikt pētījumus, lai pamatīgāk pārbaudītu atjaunojamu sistēmu enerģētisko bilanci, jo pēdējā laikā, piemēram, ir izskanējušas šaubas ([34]) par dažu biodegvielas veidu pozitīvo enerģētisko efektivitāti.

5.6.2 Tomēr Komiteja vēlētos uzsvērt, ka tādi **"klasiskie"** fosilās **enerģijas avoti kā ogles, nafta un dabasgāze** ([35]) vēl joprojām ir un vēl vairākus gadu desmitus būs galvenie enerģijas avoti Eiropā un visā pasaulē. Tādēļ visiem izpētes un izstrādes pasākumiem, kas sekmē minēto enerģijas avotu ieguves, transportēšanas un izmantošanas **efektivitātes palielināšanos**, tajā pašā laikā tieši vai netieši sekmējot arī siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanos, ir milzīga nozīme ekonomikas un vides politikā. Apakšprogrammā "Enerģētika" gan ir runa par **CO2 samazināšanu** (tajā skaitā CO2 filtrēšanu un uzglabāšanu) un efektivitātes palielināšanu, tomēr ļoti svarīgi ir panākt, lai minētajiem pasākumiem tiktu piešķirts nepieciešamais finansējums. Turklāt minētās apakšprogrammas saikne ar apakšprogrammām **"Materiāli"** un **"Transports"** rada sinerģiju. Komiteja atzinīgi vērtē arī radniecīgo izpētes programmu "Ogles un tērauds" ([36]).

5.6.3 Tādēļ Komiteja uzskata, ka atbilstoša izpēte un izstrāde jāveic ne tikai atjaunojamo enerģijas avotu jomā, bet arī to enerģijas ražošanas tehnoloģiju jomā, kas izmanto fosilos enerģijas avotus. It īpaši tādēļ, ka turpmākajās divās dekādēs lielākā daļa no spēkstacijām, kas pašreiz izmanto fosilos enerģijas avotus, būs jāslēdz un to vietā būs jāceļ jaunas (vairāki simti visā ES). No ekonomiskā un vides politikas viedokļa ir ļoti svarīgi, lai minētajās spēkstacijās tiktu izmantota **vismodernākā tehnika**. Visbeidzot, ņemot vērā naftas augstās cenas, rodas jautājums, kad tehnoloģijas degvielas iegūšanai no oglēm būs izstrādātas tādā līmenī, lai minētais degvielas iegūšanas veids būtu ekonomiski konkurētspējīga alternatīva.

5.6.4 Citus aspektus Komiteja aplūkojusi iepriekš pieņemtajos un pašreizējos atzinumos ([37]) par izpēti un problēmām enerģētikas jomā.

5.7 Enerģijas ražošanas tehnoloģiju uzlabošana tomēr ir arī viens no svarīgākajiem līdzekļiem, kā novērst klimata izmaiņas un citu veidu nevēlamu ietekmi uz vidi ([38]).

5.7.1 Tādēļ abu iepriekš minēto apakšprogrammu optimizācijai būtu jāizmanto to saturiskā saikne. Apakšprogrammā "Vide" veikto izpētes darbu (tajā skaitā par klimata izmaiņām) galvenais uzdevums ir noteikt pareizu **diagnozi**, bet apakšprogrammai "Enerģija" jāveic **terapija**.

5.7.2 Arī pašā apakšprogrammā "Vide" būtu jānoskaidro analīzes/diagnozes (piemēram, "Jūras gultnes ģeoloģija") un iespējamās terapijas galvenās savstarpējās sakarības un sinerģija un tā lietderīgi jāizmanto.

5.8 Arī papildinātā apakšprogramma **"Sociālās, ekonomikas un humanitārās zinātnes"**, kurai saskaņā ar 4.15.5. punktu pievienota programma **"Zinātne un sabiedrība",** ir transversāla tēma. Komiteja atgādina arī par savu iepriekš izteikto ieteikumu, ka dabas un humanitārajām zinātnēm (tajā skaitā sociālajām zinātnēm), tajās iesaistītajām personām, kā arī lietotajām metodēm un kritērijiem ir jābūt ciešāk saistītiem ([39]). Sociālo un humanitāro zinātņu pētniekiem būtu jāpiedalās ar drošību saistīto pamatjautājumu izpētē.

5.8.1 Tāpēc Komiteja atzinīgi vērtē to, ka liels uzsvars likts uz **pētījumiem ekonomikas jomā**, lai izstrādātu paraugpraksi vienotajam tirgum un Lisabonas stratēģijas īstenošanai, ņemot vērā pasaules mēroga konkurenci un citas globalizācijas sekas. Komiteja uzsver, ka steidzami jāveic pētījumi un jārīko politiskas konsultācijas (šajā sakarā skatīt arī "Kopīgā pētniecības

([33]) Piemēram, OV C 241, 0.10.2002, OV C 221, 8.9.2005. un OV L 286, 17.11.2005.
([34]) *David Pimentel* un *Ted. W. Patzek*, "*Natural Resources Research*", 14. sējums, nr. 1., 2005. gads.
([35]) OV C 120, 20.5.2005.
([36]) OV C 294, 25.11.2005.
([37]) OV C 241, 7.10.2002., OV C 133, 6.6.2003., OV C 108, 30.04.2004., OV C 110, 30.4.2004., OV C 302, 7.12.2004., OV C 286, 17.11.2005., OV C 120, 20.5.2006.
([38]) Par šo tēmu sk. arī: *Deutsche Physikalische Gesellschaft Sept. 2005 "Klimaschutz und Energieversorgung in Deutschland 1990 – 2020."*
([39]) Runa par ļoti sarežģītu jautājumu, kas daļēji apspriests OV C 221, 7.8.2001. (skat. 3.9. punktu un 6. sadaļu).

centra" programmu, 5.10.1. punkts) par bezdarba iemesliem, dažādu ekonomisko sistēmu priekšrocībām un trūkumiem, kā arī par demogrāfiskās attīstības cēloņiem, sekām un iespējamajām tendenču izmaiņām. Visbeidzot Komiteja uzsver, ka jāveic padziļināti pētījumi par pētniecības, jauninājumu un labklājības cēloņsakarībām.

5.8.2 Šeit runa nav tikai par **tiesību zinātnēm** vien, bet gan par visu ES politikas jomu, kā, piemēram, sociālās politikas, tiesību politikas, ekonomikas politikas (monetārās un finanšu politikas, nodokļu politikas, jauninājumu politikas u.t.t.) un drošības politikas zinātnisko pamatu. Īpaši svarīgi tomēr ir politiskie, ekonomiskie un tiesiskie jautājumi, kas skar tālāko ES iekšējo attīstību, tajā skaitā vienoto tirgu, kohēziju, integrāciju, kā arī pārvaldību (*governance*).

5.8.3 Turklāt Komiteja uzsver, ka īpaši nozīmīgs ir jautājums par **Eiropas Savienības un tās robežu politisko un kulturālo pašsaprotamību**. Tāpēc būtu jāpēta arī Eiropas kultūras kopīgās iezīmes mākslā, zinātnē, arhitektūrā, tehnikā un modē, kā arī ideju vēsturē, tiesību jomā, vērtību sistēmā un valsts pārvaldes jomā. Modernā ideja par valsti radās Eiropā (un pirmo reizi tika īstenota ASV). Tomēr jāveic arī padziļināti pētījumi par kultūras jēdzienu, tā niansēm, neskaidrībām, vērtību skalām un pārpratumiem, ko tas var radīt.

5.8.4 Jautājumi, kurus ir svarīgi atrisināt, ir daudzveidīgi, tāpēc apakšprogrammai "Sociālās, ekonomikas un humanitārās zinātnes" paredzētais **finansējums** varētu izrādīties **nepietiekams**, neraugoties uz ierosinājumu par minēto jautājumu finansēšanu no programmas "Zinātne un sabiedrība" budžeta. Lai pārliecinātos, vai tas patiešām tā ir, jāņem vērā arī citu apakšprogrammu (piemēram, "Enerģija") jomas, kurās paredzēti pasākumi humanitāro zinātņu jomā.

5.8.5 Komiteja uzsver, ka zināšanu, izpētes un pielietošanas, kā arī riska un iespēju mijiedarbībā ne mazāk svarīgi ir visi **ētikas jautājumi**. Arī Lisabonas stratēģijas īstenošanas procesā svarīgs ir jautājums par ideoloģisko/dogmatisko viedokļu, gatavības riskēt un progresa savstarpējo saikni un pretrunām.

5.8.6 Tas ir arī jautājums par **zinātnes lomu sabiedrībā**, par ko Komiteja jau izstrādājusi ļoti apjomīgu atzinumu ([40]). Ņemot vērā minētajā atzinumā pausto nostāju, Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas ierosinājumu par šādu jautājumu risināšanu: zinātniskās izpētes un zinātnes atziņu tuvināšana pilsoņiem, savstarpējās sapratnes stiprināšana un īpaši jaunu cilvēku motivēšana pievērsties zinātnei. Tāpēc būtu jānodibina forums, kas tuvinātu pilsoņus un patērētājus zinātnei un pētniecībai un kurā viņi varētu paust savu viedokli.

5.8.6.1 Komiteja uzskata, ka īpaši svarīgi ir pasākumi, kas rada iespējas tiešiem kontaktiem vai pat "līdzdalībai": labi tehnikas muzeji, speciālas laboratorijas, "ēnu dienas" u.c. Tomēr vislielākā uzmanība jāvelta tam, lai skolu vecāko klašu mācību plānos pietiekami nozīmīga vieta atkal tiktu ierādīta labai un uzskatamai **dabaszinātņu apmācībai**! Tas palīdzētu rosināt interesi un izpratni par dabaszinātnēm un tehniku. Spriestspēja nav iespējama bez pietiekamām zināšanām.

5.8.6.2 Dabaszinātnes māca arī domāt un veido **skaidru pasaules uzskatu**.

5.8.6.3 Vienlīdz svarīga ir pašu zinātnieku iesaistīšana un viņu viedokļu uzklausīšana diskusijās un lēmumu pieņemšanā par minēto programmu.

5.9 Īpaši svarīga apakšprogramma veltīta tēmai **"Veselība"**, kas ir ļoti plaša tēma un kurai Komitejai pievērsusies jau vairākkārt. Tā aptver visus pētniecības un izstrādes darbus tādās jomās kā slimību diagnoze, terapija, profilakse un sāpju mazināšana.

5.9.1 Tādu slimību ārstēšanai un profilaksei, kurām raksturīgi īpaši augsti **mirstības** un **saslimstības** rādītāji bērnu, pieaugušo un vecu cilvēku vidū – vai būtu raksturīgi nekontrolējamu epidēmiju gadījumā – būtu jābūt prioritārai.

5.9.2 Pastāvīgais vidējā dzīves ilguma pieaugums ir izskaidrojam gan ar līdzšinējiem sasniegumiem medicīnā, gan arī ar aizvien lielāko veselīgākas pārtikas piedāvājumu. Tomēr arvien izplatītākas kļūst **dzīvesveida** (piemēram, aptaukošanās ([41]), smēķēšanas) **izraisītas slimības**, kā arī **profesionālās slimības un vecuma izraisītas slimības** un kaites. Dokumenta sākumā jau vairākkārt uzsvērts, cik nozīmīga ir iepriekš minētā tēma ([42]), kas ietver ne tikai medicīniskus un humānus, bet arī tautsaimniecībai nozīmīgus aspektus (darba spējas, aprūpes izmaksas). Tas pats sakāms arī par visiem veselības aprūpes organizācijas un finansēšanas jautājumiem un medicīnas sasniegumu izmantošanu. Vienlīdz svarīgs jautājums ir pētniecības darbi, kuru mērķis ir uzlabot **invalīdu** veselības stāvokli, tātad arī dzīves kvalitāti un iespējas iekļauties darba tirgū.

5.9.3 Ar invaliditāti saistītās problēmas, no vienas puses, un ar veselību saistītie jautājumi, no otras puses, nav viens un tas pats, tādēļ ar invaliditāti saistītie jautājumi jāņem vērā visās attiecīgajās programmas daļās.

([40]) OV C 221, 7.08.2001.

([41]) OV C 24, 31.1.2006.

([42]) Skatīt 5.2.2 punkta zemsvītras piezīmes.

5.9.4 Komiteja vēlētos norādīt uz veselības tēmas **starptautisko dimensiju**, kas, no vienas puses, ietver sadarbību ar tām valstīm, kas veic intensīvu un veiksmīgu pētniecību, no otras puses, atbalstu attīstībai veselības jomā. Tāpēc īpaša nozīme ir sadarbībai ar PVO (Pasaules veselības organizāciju).

5.9.5 Arī jaunu slimības izraisītāju izplatīšanās pasaules mērogā ir starptautiska tēma, tāpēc sadarbība ar **PVO** ir ļoti svarīga.

5.9.6 Turklāt starptautiskā sadarbība piedāvā iespējas veikt padziļinātus klīniskos pētījumus, kas kalpo ne tikai sabiedrībai kopumā, bet arī atsevišķām vecuma grupām: bērniem, pieaugušajiem un veciem cilvēkiem.

5.9.7 Ievērojamie izpētes un attīstības pasākumi veselības sektorā, ko veic privātie uzņēmumi (farmācijas rūpniecība un medicīniskās aparatūras ražotāji), ir labs piemērs tam, kā piemērot 169. pantu par **privāto uzņēmēju un publiskā sektora** (tajā skaitā dalībvalstu) **finansētās izpētes partnerību**.

5.10 **Kopīgais pētniecības centrs** (ar kodolizpēti nesaistītās jomas).

5.10.1 KPC sniedz **zinātnisku un tehnisku atbalstu ES politikai** tādās jomās kā, piemēram, ilgtspējīga attīstība, klimata pārmaiņas, pārtika, enerģētika, transports, ķīmiskas vielas, alternatīvas dzīvnieku izmantošanai izmēģinājumos, pētniecības politika, informācijas tehnoloģijas, standartmetodes un materiāli, biotehnoloģijas izraisītais risks, bīstamība un sociālekonomiskā ietekme, kā arī ekonometriskās modelēšanas un analīzes paņēmieni. Vēl viens uzdevums ir zinātniski tehnoloģisku **uzziņu datu** izstrāde dažādām vides un pārtikas kontroles jomām. Tas būs arī vērtīgs ieguldījums Kopienas tiesību normu izstrādē.

5.10.2 Komiteja uzskata, ka Kopienai jāveic arī attiecīgo valstu metroloģijas (mērniecības) un standartizācijas iestāžu darba dalīšanas koordinēšana, tajā pašā laikā piedaloties minēto iestāžu programmās. Vienotais tirgus un Eiropas integrācija kopumā liek apsvērt **"Eiropas standartu biroja"** izveidošanu, iesaistot tajā attiecīgo valstu iestādes, attiecīgās rūpniecības nozares un KPC. Pašreizējā daudzveidība minētajā jomā dotu iespēju lietot ne tikai "paralēlas" metodes un tās salīdzināt, bet arī izstrādāt jaunas metodes tādā vidē, kur aprīkojums ir īpaši drošs un tiek nodrošināta pienācīgā koordinācija.

5.10.3 Komiteja ir gandarīta par KPC integrāciju **starptautiskajā zinātniskajā sabiedrībā**. Taču Komiteja uzskata, ka minētā integrācija īpaši svarīga ir arī sociālajās, ekonomikas un humanitārajās zinātnēs, kas minētas 5.8. punktā.

6. ***Euratom* pamatprogramma (*Euratom* 7. PP)**

6.1 **Vadāma kodolsintēze.** Komiteja atkārto nesen pieņemtajā atzinumā ([43])"Kodolsintēzes enerģija" pausto viedokli, ka kodolsintēzes enerģijas izmantošanai miermīlīgos nolūkos nākotnē var būt liela nozīme, lai rastu ilgtspējīgu, videi nekaitīgu un konkurētspējīgu risinājumu energoapgādes problēmām. Tāpat kā kodoldalīšanās, arī kodolsintēze neizraisa siltumnīcefekta gāzu izdalīšanos, un tai ir vēl citas svarīgas priekšrocības.

6.1.1 Komiteja apsveic Komisiju un pārējās iesaistītas puses ar veiksmīgu sarunu (to sarīkošanu atbalstīja arī Komiteja) noslēgumu, kuru rezultātā tieši Eiropā tiek īstenots nozīmīgais starptautiskais projekts kodolsintēzes jomā – *ITER*. ***ITER*** ([44]) ir nozīmīgs solis, lai nākotnē izveidotu demonstrāciju reaktoru *DEMO*. Tomēr tas arī nozīmē, ka jāpilda līgumā paredzētās saistības par finansējuma piešķiršanu *ITER* un tā sagatavošanas un papildinošajām programmām, kā arī ***DEMO*** sagatavošanas programmām.

6.1.2 Ņemot vērā iepriekš teikto, Komiteja aicina dalībvalstis dot savu ieguldījumu Eiropas Kodolsintēzes programmas īstenošanā un attiecīgi atbalstīt savas programmā iesaistītās laboratorijas. Komiteja apzinās, ka programmas "Kodolsintēze" īstenošanā ir sācies posms, kad jāiegulda ievērojami vairāk līdzekļu nekā iepriekš. Tomēr ņemot vērā minētā enerģijas avota milzīgo potenciālu un energoapgādes problēmu nopietnību, Komiteja uzskata, ka minētie ieguldījumi attaisnosies.

6.1.3 Citus aspektus Komiteja aplūkojusi nesen pieņemtajā atzinumā ([45]) par minēto tēmu. Minētajā atzinumā Komiteja īpašu uzmanību veltījusi ***DEMO* sagatavošanas** darbiem (materiālu izstrāde, apvalku izstrāde, sistēmas koncepcija u.t.t.), kā arī pētījumiem, lai izstrādātu uzlabotas **noslēgšanas sistēmas**.

([43]) OV C 302, 7.12.2004.

([44]) Starptautiskā kodoltermiskā eksperimentālā reaktora *ITER* jauda būs 500 megavati. Tā ir starppakāpe starp pašreizējiem eksperimentiem plazmas fizikas jomā (piemēram, *JET*) un elektroenerģijas ražošanu Demonstrāciju Reaktorā *DEMO*. *ITER* ir starptautisks projekts, kurā piedalās Ķīna, ES, Šveice, Japāna, Koreja, Krievija un ASV, un tas tiks īstenots *Carachen* (Francija).

([45]) Skatīt 44. zemsvītras piezīmi.

6.2 **Kodoldalīšanās un aizsardzība pret radiāciju**. Kodolenerģija ir šobrīd svarīgākais pieejamais bezoglekļa bāzes elektroenerģijas avots. Tomēr daļa iedzīvotāju ir norūpējusies par risku, kas saistīts ar kodolenerģijas ieguvi, un drošu izlietotās kodoldegvielas uzglabāšanu. Komiteja atgādina par saviem atzinumiem par kodolenerģiju ([46]) (kodoldalīšanos) un par tā dēvēto kodolenerģijas paketi ([47]). Pēdējā no tiem Komiteja pauda atbalstu *Komisijas nodomam turpmāk īpaši veicināt un Kopienas līmenī koordinēt pētniecību kodolreaktoru drošības, kā arī radioaktīvo atkritumu glabāšanas un pārstrādes jomās*. Komiteja atbalsta tos Komisijas ierosinātos pasākumus, kuru saturs atbilst iepriekš minētajam nodomam.

6.2.1 **Reaktoru sistēmas**. Runa ir par izpētes darbiem, lai, no vienas puses, uzlabotu darbojošos reaktoru (tajā skaitā degvielas cikla iekārtu) drošību un, no otras puses, izvērtētu to reaktoru iespējas un drošību, kurus paredzēts uzcelt nākotnē.

6.2.1.1 Komiteja uzskata, ka izpētes darbs iepriekš minētajā jomā ir īpaši būtisks, tas ļautu izstrādāt **novatoriskas reaktoru sistēmas**. Tehnikas vēsture liecina par to, ka vislielākos panākumus var gūt, ieviešot jauninājumus esošajās sistēmās un koncepcijās un izstrādājot jaunas paaudzes sistēmas un koncepcijas. Ievērojot kodolenerģijas nozīmi enerģētikas politikā, jāveic pasākumi, lai pilnīgāk izmantotu šajā jomā pastāvošās iespējas tādās jomās kā drošības paaugstināšana, radioaktīvo (it īpaši ilgdzīvojošo) atkritumu samazināšana, resursu efektīvāka izmantošana un jaunu enerģijas avotu atklāšana.

6.2.2 **Aizsardzība pret radiāciju**. Minētajā jomā izvirzīts mērķis radīt zinātnisku pamatu iedzīvotāju aizsardzībai pret jonizējošo starojumu, kas rodas, izmantojot radioaktivitāti vai citus starojuma avotus medicīnā, pētniecībā un rūpniecībā (tajā skaitā kodolenerģijas ražošanā). Īpaši nozīmīgs izpētes objekts ir **ļoti mazu starojuma devu ietekme**, ko ir grūti novērtēt statistiski. Minētā iemesla dēļ par to vēl joprojām tiek izteikti pretēji viedokļi.

Briselē, 2005. gada 14. decembrī

6.2.3 Īpaši svarīgi ir arī izgudrojumi, kas kalpo visu kodolieroču materiālu un tehnoloģiju **neizplatīšanas pasākumu** tehniskajai kontrolei un pārraudzībai.

6.3 Lai izstrādātu kodolsintēzes reaktoru, kā arī lai paaugstinātu darbojošos kodoldalīšanās reaktoru drošību un veiktu izstrādi minētajā jomā, steidzami jārisina jautājumi saistībā ar augsti kvalificētu **jauno speciālistu izglītošanu** un **apmācību**, izmantojot atbilstošas izmēģinājumu iekārtas. Tas izdosies tikai tādā gadījumā, ja Eiropā atkal tiks novērtēta kodoltehnoloģija, tādā veidā veicinot jauno zinātnieku ieinteresētību. Arī minētajā jomā liela nozīme ir **ciešai pētniecības un apmācības saistībai**.

6.3.1 Citus aspektus Komiteja aplūkojusi nesen pieņemtajā atzinumā ([48]) par minēto tēmu.

6.4 *Kopīgais pētniecības centrs – EURATOM programma.*

6.4.1 Komiteja atzinīgi vērtē to, ka Kopīgais pētniecības centrs (KPC) **atbalsta politiskas izstrādi** kodolenerģijas jomā, tajā skaitā pašreizējo stratēģiju īstenošanu un pārraudzību, kā arī jaunu problēmu risināšanu.

6.4.2 Komiteja uzskata, ka KPC "kodolprogrammas" prioritātes – **atkritumu apsaimniekošana, kodoldrošība un pārraudzība** – ir likumsakarīgas, jo sabiedrība ir norūpējusies par minētajām problēmām un tām jārod drošs risinājums. Komiteja pauž cerību, ka darbības arī šajā jomā tiks veiktas, saskaņojot un saistot tās ar dalībvalstu veiktajām darbībām.

6.4.3 Komiteja uzskata, ka ļoti svarīgi ir turpināt pilnveidot procedūras, kas ļautu vēl efektīvāk kontrolēt kodolieroču materiālu vai kodolieroču tehnoloģiju **neizplatīšanu** (skatīt arī 4.10.2 punktu).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne–Marie SIGMUND

([46]) OV C 110, 30.04.2004.
([47]) OV C 133, 06.06.2003.

([48]) Skatīt iepriekšējās zemsvītras piezīmes.